



Collectiepresentatie Kröller-Müller Museum

Zaalteksten in groot formaat letter

Beste lezer,

In dit document lees je de belangrijkste zaalteksten van onze collectiepresentatie in groot formaat letters. De originele teksten vind je op de wanden van de zalen.

Heb je vragen, opmerkingen of tips over de grootletter teksten? We horen het graag. Je kunt contact opnemen via **educatie@krollermuller.nl**

Graag na gebruik retourneren bij onze ontvangstbalie.

Fijn museumbezoek!

Kröller-Müller Museum

De collectie Kröller-Müller

In de eerste jaren van de twintigste eeuw begint Helene Kröller-Müller (Horst, Duitsland 1869-Otterlo 1939) met het verzamelen van kunst. Ze kan beschikken over een enorm kapitaal, afkomstig van het bedrijf van haar vader, de handelsmaatschappij Wm H. Müller & Co, waarvan haar echtgenoot Anton Kröller in 1889 directeur wordt. Met de adviezen van kunstpedagoog en kunstcriticus H.P. Bremmer verzamelt Helene Kröller-Müller van circa 1907 tot 1939 bijna 11.500 kunstvoorwerpen: een grote collectie schilderijen, maar ook tekeningen, beelden, Delfts blauw, antiek aardewerk, Chinese kunst en grafiek.

Al vroeg verzamelt ze niet meer alleen voor zichzelf. Ze droomt van een 'museumhuis' dat ze wil bouwen en aan de gemeenschap wil schenken. Deze droom verklaart de grootschaligheid en de samenstelling van haar collectie, waarmee ze de ontwikkeling van realisme naar abstractie in de kunst vanaf circa 1850 inzichtelijk wil maken.

Zelf spreekt ze liever van een ontwikkeling van realisme naar idealisme. Zo beschouwt ze Jean-François Millet, Jan Weissenbruch, Paul Gabriël, Isaac Israëls, George Breitner, Auguste Renoir en Henri Fantin-Latour als realisten. Om de ontwikkeling van realisme naar idealisme te laten zien koopt ze schilderijen van Odilon Redon,

Paul Signac, Georges Seurat en Jan Toorop. Dan volgen de idealisten Pablo Picasso, Juan Gris, Auguste Herbin, Piet Mondriaan en Bart van der Leek. Later keert ze weer terug naar meer realistische, neoklassieke tendensen met werken van Jean Metzinger, Gino Severini en Charley Toorop.

Ook koopt ze enkele werken aan uit de zestiende en zeventiende eeuw, van onder anderen Hans Baldung Grien en Lucas Cranach, die ze als voorlopers van de modernen beschouwt.

Vincent van Gogh is voor Helene Kröller-Müller boven alles verheven. Het bijzonder grote aantal werken dat zij van hem koopt, vormt de kern waar omheen haar collectie is opgebouwd. Ook in haar museum moet de centrale positie van Van Gogh tot uiting komen.

In 1938, een jaar voor haar dood, komt haar droom uit om een monument van cultuur na te laten. Haar 'museumhuis' op de Hoge Veluwe wordt geopend, het begin van het huidige Kröller-Müller Museum.

Vincent van Gogh.

De verzameling van Anton en Helene Kröller-Müller

In de verzameling van Anton en Helene Kröller-Müller, de stichters van het Kröller-Müller Museum, neemt het werk van Vincent van Gogh een bijzondere plaats in. Dankzij hen heeft het museum de op één na grootste Van Gogh collectie ter wereld. In 1908 koopt Helene op een veiling voor 110 gulden haar eerste schilderij van Van Gogh: *Bosrand* (1883). Daarna volgen maar liefst 90 schilderijen en meer dan 180 werken op papier. Het budget is vrijwel onbeperkt.

Helene beschouwt Van Gogh als 'een van de grote geesten van de moderne kunst'. Als hij zich in augustus 1880 na een mislukte loopbaan als kunsthandelaar, onderwijzer, theologiestudent en predikant besluit toe te leggen op het kunstenaarschap, is Van Gogh 27 jaar. De domineeszoon is ervan overtuigd dat hij ook als kunstenaar dienstbaar kan zijn aan God. Helene, zelf op zoek naar een spirituele dimensie in haar leven, kan zich vinden in de manier waarop Van Gogh deze zoekt in het leven: in de mens en in de natuur.

Sinds de opening van het Kröller-Müller Museum in 1938 hangen de werken van Gogh in het hart van het gebouw: een omloop rond een kleine patio, nu de Van Gogh galerij genoemd. De huidige presentatie start met schilderijen uit Van Goghs Hollandse tijd (1881-1886), waarin hij als beginnend kunstenaar het boerenleven schildert. In het tweede deel is te zien hoe Van Gogh in zijn Franse periode (1886-1890) zijn eigen stijl verder ontwikkelt, met een expressieve penseelstreek en veel kleur.

Vanwege de kwetsbare tekeningen van Vincent van Gogh is er minder licht in deze ruimte.

Beginnend kunstenaar

Als Van Gogh in augustus 1880 besluit kunstenaar te worden, wil hij het harde bestaan vastleggen van mensen die moeten ploeteren voor hun brood. Aanvankelijk werkt hij in de Borinage en in Brussel, maar keert in april 1881 terug naar zijn ouderlijk huis in Etten. Daar vormt de arme boerenbevolking het onderwerp voor vele studies op papier. Zijn grote voorbeeld is de Franse schilder Jean-François Millet, volgens hem de ware boerenschilder.

Van Gogh is autodidact, maar in de winter van 1881 zoekt hij artistieke steun bij zijn aangetrouwde neef Anton Mauve in Den Haag. Mauve geeft hem schilderlessen en zet hem

aan de studie van het stilleven. Vanaf eind 1883 woont Van Gogh in Nuenen, waar zijn vader dominee is. Hier is de boerenbevolking weer zijn belangrijkste inspiratiebron. Met hun karakteristieke koppen staan zij model voor een serie 'koppen uit het volk'. Uit bewondering voor de oude meesters, vooral Rembrandt, schildert hij ze in donkere, aardse tinten, met sterke licht-donkercontrasten. De figuurstudies zijn een voorbereiding op zijn eerste grote compositie: *De aardappeleters*.

In november 1885 gaat Van Gogh naar Antwerpen om zich aan de academie te bekwamen in het figuurtekenen. De academie is hem te schools en te traditioneel en na drie maanden vertrekt hij. Hij reist door naar Parijs en trekt bij zijn broer Theo in.

Ongekend meesterschap

Tijdens zijn tweejarig verblijf in Parijs ontdekt Van Gogh dat de schilderkunst door de impressionisten flink is gemoderniseerd. Hun heldere, sprankelende kleurgebruik en aandacht voor het licht inspireren hem om te experimenteren met heldere, lichte kleuren en een lossere penseelstreek. Om te oefenen schildert hij een groot aantal (bloem)stillevens, stadsgezichten en impressies van het landschap aan de rand van Parijs (Montmartre en de Seine bij Asnières).

Zijn kijk op het landschap verandert door zijn bewondering voor de Japanse prentkunst. Hij laat het drukke Parijs achter zich en vertrekt naar Zuid-Frankrijk. Daar hoopt hij 'de helderheid van de atmosfeer en de vrolijke kleureffecten' van de Japanse prenten te vinden. In de Provence, waar hij van 1888 tot 1889 verblijft, bereikt Van Gogh een ongekend meesterschap. Zelfs als hij ziek wordt en zich laat opnemen in een psychiatrische kliniek in Saint-Rémy blijft hij zo veel mogelijk schilderen. De motieven vindt hij in zijn directe omgeving: het korenveld vanuit zijn raam, de tuin van het hospitaal, de olijfgaarden, de cipressen en het omringende heuvellandschap.

Zijn laatste meesterwerken schildert Van Gogh in Auvers-sur-Oise vlakbij Parijs. Op 27 juli 1890 verwondt hij zichzelf in een korenveld met een pistool en sterft twee dagen later in Theo's bijzijn.

Schilderijen en tekeningen van Vincent van Gogh, aangekocht door Anton en Helene Kröller-Müller

In 1908 koopt Helene Kröller-Müller het schilderij *Bosrand* op een veiling voor 110 gulden. Dit is het begin van de nu wereldberoemde Van Goghcollectie van het echtpaar Kröller-Müller. Bij de samenstelling van hun verzameling moderne kunst laten zij zich adviseren door de destijds gezaghebbende kunstpedagoog H.P. Bremmer, die een speciale voorliefde voor Van Gogh heeft.

Helene en Anton Kröller-Müller kopen uitzonderlijk veel schilderijen en tekeningen van Gogh. Soms gaat het letterlijk om duizenden guldens per dag. Een aantal keren wordt zelfs een complete verzameling aangekocht, zoals in 1928 de collectie van ruim honderd tekeningen van de Dordtse kunstverzamelaar Hidde Nijland.

Vincent van Gogh is aan het begin van de twintigste eeuw slechts in kleine kring bekend. De grote aandacht van het echtpaar Kröller-Müller voor hem heeft sterk bijgedragen aan de waardering die zijn werk nu geniet.

1908

3 werken: 4.924 gulden

Veiling J.J. Biesing, Den Haag

Kunsthandel C.M. van Gogh, Amsterdam

1909

3 werken: 4.160 gulden

Veiling kunsthandel A.M. Reckers, Rotterdam

Veiling Frederik Muller, Amsterdam

1910

7 werken: 15.500 gulden

Kunsthandel C.M. van Gogh, Amsterdam

Kunsthandel Paul Cassirer, Berlijn

1911

12 werken: 1.800 gulden

Kunsthandel C.M. van Gogh, Amsterdam

1912

32 werken: 209.537 gulden + 30.000 Mark

Kunsthandel Bernheim-Jeune, Parijs

Kunsthandel Artz & De Bois, Den Haag

In Parijs (via Leonard)

Kunsthandel Eugène Blot, Parijs

Amédée Schuffenecker, Meudon

Kunsthandel Paul Cassirer, Berlijn

Veiling Frederik Muller, Amsterdam
Kunsthandel Eugène Druet, Parijs

1913

11 werken: 30.705 gulden

Veiling Frederik Muller, Amsterdam

Veiling Manzi-Joyant, Parijs

Kunsthandel Eugène Blot, Parijs

1914

8 werken: 10.000 gulden

Jacques Williame, Châteauroux

1915

2 werken: 2.000 gulden

H.P. Bremmer, Den Haag

Veiling Frederik Muller, Amsterdam

1916

1 werk: 500 gulden

Kunsthandel Miedema, Rotterdam

1917

9 werken: 30.550 gulden

H.P. Bremmer, Den Haag

Mevr. W. Fortanier-Haakma van Royen, Utrecht

Kunsthandel W. Walrecht, Den Haag

Willem Steenhoff, Amsterdam
Kunsthandel Huinck, Utrecht
Veiling Frederik Muller, Amsterdam
Veiling kunsthandel Oldenzeel, Den Haag

1918

7 werken: 43.040 gulden
Kunsthandel Huinck, Utrecht
Veiling Frederik Muller, Amsterdam
Mevr. H. van den Broek-Mauve, Scheveningen
Kunsthandel W. Scherjon, Utrecht

1919

5 werken: 10.370 gulden
Veiling kunsthandel Kleykamp, Den Haag
Veiling Frederik Muller, Amsterdam

1920

38 werken: 112.705 gulden
Veiling Frederik Muller, Amsterdam
Werner Dücker, Düsseldorf
Kunsthandel Huinck, Utrecht
J.R. Tutein Nolthenius, Delft
H.P. Bremmer, Den Haag

1922

2 werken: 8.990 gulden

Veiling Frederik Muller, Amsterdam

Vóór 1923

2 werken: prijs onbekend

1924

1 werk: prijs onbekend

Nalatenschap N.E. Kröller, Den Haag

1921-1925

1 werk: prijs onbekend

Mevr. Begemann-Elbing, Nuenen

1928

113 werken: 100.000 gulden

Hidde Nijland, Den Haag (via kunsthandel Kleykamp,
Den Haag)

Kunsthandel Wacker, Berlijn (via kunsthandel d'Audretsch,
Den Haag)

1929

1 werk: prijs onbekend

Kunsthandel Matthiesen, Berlijn

Om een indruk te geven van de waarde van de gulden in die tijd: een pond koffie kostte in 1910 44 cent, in 1920 1 gulden en 15 cent en in 1930 99 cent (bron: Centraal Bureau voor de Statistiek). Volgens het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis zou 15.500 gulden in 1910 nu een koopkracht van 188.998 euro vertegenwoordigen, 112.705 gulden in 1920 zou nu 679.499 euro zijn en 100.000 gulden in 1928 nu 841.458 euro.

De nationale munteenheid in Duitsland was tot 1923 de Mark. Omgerekend zou 30.000 Mark in 1912 vandaag de dag ongeveer 196.870 euro zijn.